

Црквена оштина Грбице

Објашњење Свете Литургије

Реч "*Литургија*" је грчког порекла и значи "*заједничка служба*", "*Служба Божија*". Богослужење се често назива и Евхаристија, што значи благодарност. Св. Литургија је најважније богослужење Хришћанске цркве, зато што се на њој, под видом хлеба и вина, приноси Богу тајанствена жртва Тела и Крви Господа Исуса Христа, а којом се ми причешћујемо, ради нашег освећења и сједињења са Христом. Литургија је жртва, која се заснива на Голготској жртви Христовој, а ми је понављамо у њеном бескрвном облику, жртвујући хлеб и вино. Поред тога Литургија је тајна и заснована је на речима Христовим, упућеним апостолима на Тајној вечери: "*Узмите, једите, ово је тело моје... Пийте из ње сви, јер ово је крв моја Новога завета, која се пролива за многе ради отпустања грехова*". (Мт. 26,28)

Причешћујући се на Литургији телом и крвљу Христовом, ми испуњавамо ову значајну Христову заповест. Литургија у овом облику, како је ми данас служимо, није настала одједном, већ је изображај вековног развоја.

Да би се сачувала једнообразност служења Литургије, у 4. веку су Св. Василије Велики и Св. Јован Златоусти записали чинове (текстове) Литургије, а који се чинови и данас служе под њиховим именом. У 6. веку Свети Григорије Двојеслов је записао у Цариграду текст још једне Литургије, која се данас служи у току Васкршњег поста, под именом "*Литургија пређеосвећених дарова*".

Литургија Св. Василија Великог, која се од Златоустове разликује по нешто дужим молитвама, служи се 10 пута годишње: у првих пет недеља Васкршњег поста, на Велики четвртак и Велику Суботу, на Бадњи дан и Крстовдан (уочи Богојављења) и на сам дан Св. Василија Великог 14/1. јануара.

Литургија пређеосвећених часних дарова, служи се у дане Васкршњег поста (сем суботе и недеље) и прва три дана Страсне седмице. Служи се због тога да би се верници могли што чешће причешћивати. Дарови за ову Литургију су освећени на Литургији Св. Јована Златоустог или Св. Василија Великог. У све остале дане у току године служи се Литургија Св. Јована Златоустог. Света литургија се састоји из три дела:

1. Проскомидија
2. Литургија олашених
3. Литургија верних

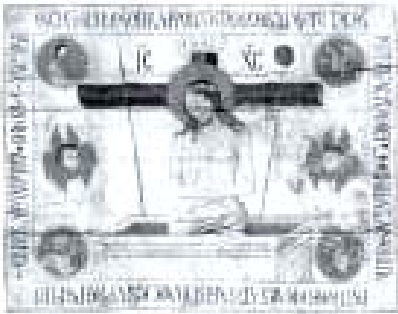

Црквена оштина Грбице

Проскомидија

Реч "проскомидија" значи приношење. То је први део Литургије за време кога се просфоре доносе у олтар и припремају за освећење. Свештеник који је спреман за служење Св. Литургије улази у храм, чита пред олтаром одређене улазне молитве, целива иконе и улази у олтар. Ту целива Јеванђеље и свети престо, облачи свештене одежде, пере руке и стаје пред жртвеник, да би отпочео вршење Проскомидије. Стојећи пред Жртвеником, свештеник узима прву просфору, чини копљем на њој знак крста и читајући молитве и речи из Исаијиног пророштва о Христу, вади коцкасти део, који се од тога момента назива АГНЕЦ (ЈАГЊЕ) и представља Христа који се жртвује за људе.

Свештеник ставља Агнец на средину дискаса, расеца га са доње стране унакрсно, а са горње стране пробада копљем, као што је римски војник пробо ребра Христова. Пошто је тада из Христа истекла крв и вода, свештеник улива вино и воду у Путир. Из друге просфоре вади се троугласта честица у част Пресвете Богородице и ставља се десно од Агнеца. Из треће просфоре вади се девет честица у спомен

чинова светих: пророка, апостола, светих отаца, мученика, преподобних, бесребреника и других, а стављају се лево од Агнеца, у три реда по три честице. Из четврте просфоре ваде се честице за живе, а из пете за упокојене чланове Цркве и те се честице ређају испод Агнеца. Агнец ће се у току Литургије претворити у тело Христово и њиме ће се причестити свештеници и верници. Остале честице ће се, после причешћа, сипати у путир, где се налази крв Христова, да би крв Христова очистила грехе свих оних чија имена је свештеник поменуо, вадећи честице и да би се сјединили са Христом. Проскомидија нас подсећа на рођење Христово, а такође и на страдање Његово. Уколико желимо да свештеник извади честице за здравље за оне који су болесни или да извади честице за оне који су се упокојили, морамо доћи у цркву раније, пре почетка Св. Литургије, како бисмо свештенику дали имена свих оних лица чија имена желимо да се помену на Проскомидији (имена можемо записати на папир). Нема ништа благотворније за оне који су болесни или упокојени, него што је вађење честица на Св. Литургији. Да би се неко поменуо на Проскомидији, мора бити крштени члан Цркве. Дакле, поред тога што запалимо свећу и помолимо се за здравље оних који су оболели или за покој душе наших драгих упокојених, много је важније да њихова имена дамо свештенику, како би могао да их помене на Проскомидији. По завршетку проскомидије, звоњењем свих звона, објављује се почетак Св. Литургије, коју свештеник почиње слављењем Бога, Тројичног у лицима: **"Блајословено Царство Оца и Сина и Свемога Духа, сада и увек и у векове векова"**, на шта народ одговара: **"Амин"**, тј.

Црквена оштина Грбице

нека тако буде. Нажалост, данас многи верници долазе у цркву само да би запалили свеће, каснећи или пропуштајући Божију службу и самим тим лишавају себе Божије благодати, те није изненађујуће што само мали број верника поседује основна знања о Св. Литургији.

Литургија олашених

Оглашени су били људи коју су се припремали за крштење, за прелазак у хришћанску веру. Литургији оглашених у старини могли су да присуствују и покајници, па чак и незнабошци. Тако се по њима, овај део Литургије *назива "Литургија Олашених"*. Оглашени нису стајали заједно са вернима, већ на нарочитом месту у цркви, у припрати. На ђаконов позив: *"Ви који сѐе олашени изиђише...Нико од олашених да не остане..."*, морали су изаћи из храма, да би могао почети следећи део Литургије – *Литургија верних*.

Мали вход

При крају певања стихова блаженстава врши се мали вход. Свештеник, носећи Јеванђеље на грудима, излази кроз северне двери и иде преко солеје према царским дверима, говорећи тихо молитву входа, која говори о томе да анђели Божији служе заједно са свештеником Литургију. На средини солеје свештеник благосиља вход (улазак), целива Јеванђеље и онда, подигавши га високо изнад главе, говори на царским дверима: *"Премудросѝ, сѝојмо смерно"*. Овим речима позива вернике на пажњу, јер ће ускоро наступити читање Светог Писма.

Тропари и кондаци на Литургији

После входа певају се тропари и кондаци, кратке песме, у којима се слави празник или свети, да би се означило да се Христово учење остварило у животу Божијих светитеља и да би се светима, као извршитељима Христовог учења, указала част која им припада. Певање тропара и кондака завршава се обично песмом у част Пресвете Богородице. Док се певају тропари, свештеник тихо чита молитву, у којој моли опроштај грехова за себе и за све који стоје у храму. Молитва се завршава возгласом: *"Јер си свѝт Боже наш, и Теби славу узносимо, Оцу и Сину и Свѝтоме Духу, сада увек и у векове векова. Амин"*.

Црквена ошштина Грбице

Чишање айосйола и јеванђеља

Песма: *"Свети Боже, Свети Крейки, Свети Бесмртини, йомилуј нас"*, уведена је у богослужење још у 5. веку, после једног чудесног догађаја у Цариграду, када је град био спасен од земљотреса, а чула се песма анђеоска, ове садржине. Ђак који ће читати апостол, прима од свештеника благослов и одлази на средину храма, док појци певају прокимен, одређени стих из Светог Писма Старог завета.

У апостоу се читају одломци из Дела Светих Апостола и посланица Светих Апостола.

Након читања апостола, које се завршава песмом алилуја (јеврејска реч, која значи Хвалите Господа), свештеник припрема вернике за слушање Св. Јеванђеља. Свештеник узима Јеванђеље са светог престола и износи га на царске двери, показујући тиме да су и апостоли, ради проповедања јеванђеља изашли из Јерусалима. Јеванђеље се ставља на специјални сталак – налоњ, а ако служи ђакон, налоњ ће се ставити на амвон. Јевађеље нам излаже сведочанство о животу Господа Исуса Христа, говори о Његовом учењу, делима и чудима, те зато сви верници треба пажљиво и прибрана духа да слушају, никако не разговарајући једни са другима, већ право стојећи, приклоњене главе, показујући на тај начин да су спремни да извршавају учење Христово објављено у Јеванђељу. Убрзо после читања јеванђеља завршава се Литургија оглашених, јер су читање Светог писма и проповед за оглашене били најважнији. Свештеник затвара царске двери и говори сугубу јектенију (удвостручену), која је добила име по томе, што се у почетку ове јектеније, у два маха, удвојено обраћамо милосрђу Божијем, а народ на молбе одговара са три пута *"Госйоде йомилуј"*. У наставку ове јектеније која се упућује за здравље и напредак народа и Архијереја, за оне који су подизали храмове и за све православне хришћане, по потреби следи јектенија за упокојене, у којој с молимо за опроштај грехова умрлих хришћана. Овај део Литургије завршава се јектенијом за оглашене, а за то време свештеник на светом престолу развија Антиминс.

Црквена оштина Грбице

Литургија верних велики вход

Кад су на позив свештеника оглашени (некрштени) изашли из храма, почиње трећи део Литургије коме могу присуствовати само верни, због чега се и назива Литургија верних. Главни делови Литургије верних су: велики вход, припрема за освећење часних дарова, освећење дарова, припрема за причешће, причешће свештеника и верника, благодарење Богу што нас је припустио својој божанској тајни и завршетак Литургије. После две кратке вернике, народ почиње да пева достојанствено примимо Цара створења, са оном чашћу и славом хорови на небу кличући - алилуја. херувике, свештеник најпре чита потреби духовне чистоте за оне престолом, кади олтар и храм са подигавши руке говори три пута затим Жртвенику узима левом Путир и кад народ престане са двери, идући према средини народ, ктиторе и приложнике Православне хришћане. ставља свете дарове на развијени престолу, а народ наставља да Велики вход тј. Преношење

на свети престо, ради освећења и претварања у Тело и Крв Христову, што је и главна сврха Литургије верних, као и певање херувимске песме, симболички представљају долазак Исуса Христа из Витаније у Јерусалим да претрпи мучење, страдања и смрт. Зато за време великог входа, гледајући преношење часних дарова са највећом побожношћу и поштовањем приклањамо главе, као да крај нас пролази сам Господ Исус Христос, идући на муке и страдања, ради нас и наших грехова и зато треба да у себи понављамо *"Сеји ме се Господе у царству Твоме"*. (Лк. 23,42). Постављање часних дарова на престо представља распеће Христово, затим скидање тела са крста и полагање у гроб. Затварање Царских двери и навлачење завесе, симболички представља печење гроба Христовог и постављање страже око њега.

јектеније и две молитве за херувимску песму, да и ми свих земаљских и небеских којом га славе англиски Док народ пева први део молитву у којој се говори о који служе пред светим солеје а затим на крају, херувимску песму. Одлази руком Дискос, а десном певањем, излази кроз северне солеје, помиње благочестиви храма, епископе и све Свештеник улази у олтар и Антиминс на светом пева други део херувике. часних дарова са жртвеника

Црквена општина Грбице

Припрема за освећење Часних Дарова

После преношења часних дарова на свети престо, почиње припрема за вршење Свете тајне Евхаристије. Свештеник најпре произноси прозбену јектенију, док народ после свеке молбе одговара: **"Погај Госјоде!"** Јектеније завршава додељивањем мира и позивом свештеника на међусобну љубав: **"Љубимо једни друге, да бисмо једнодушно исповедали"**, а народ прихвата: **"Оца и Сина и Свемога Духа, Тројицу јединосудну и неразделу"**. На ове речи, верни су дужни да испуне своје душе љубављу према својим

ближњима, да од срца опросте све увреде, јер без таквог расположења душе, присуствовање на Св. Литургији не може бити Богоугодно, а ни корисно. Да би достојно и са вером могли приступити Светој тајни, позива нас свештеник речима: **"Двери, двери с премудрошћу њазимо"**. Чита се Символ вере у којем су укратко исказане основне истине хришћанске вере. За време читања

Символа вере, свештеник трепери воздухом изнад светих дарова. Тиме он изражава снагу молитве о силаску Духа Светога на дарове и њиховом освећењу. Откривање дарова и отварање завесе на дверима означава да ми своју веру исповедамо пред лицем самога Господа. И следећи возглас: **"Смојмо смерно, смојмо са смрахом њазимо да свети њринос у миру узнесемо"**, упућује нас како треба да стојимо пред Господом и да будемо постојани у вери. Народ прихвата ове речи и допуњава их: **"Милости мира - жртву хвале"**, јер је Богу најугоднија жртва - наша љубав према душевном миру и душа чиста пред Господом. У најузвишенијем моменту Св. Литургије, хришћани треба да уздигну осећања и мисли од земаљског ка небеском, да одбаце све животне бриге и да управе срца ка Богу човекољупцу. **"Љубимо једни друге, да бисмо једнодушно исповедали: Оца и Сина и Свемога Духа, Тројицу јединосудну и неразделу"**.

Канон Евхаристије

Подсећајући на Спаситеља, Који је на Тајној вечери благодарио, свештеник, клањајући се пред престолом говори: **"Зблагодаримо Госјогу!"** Од тога момента почиње **Канон Евхаристије** тј. строго, по правилу установљени поредак самог освећења дарова, најважнији део Литургије. Народ пева: **"Достојно је и њраведно клањати се Оцу и Сину и Свемога Духу..."**, а за то време свештеник чита евхаристијску молитву, узима звездицу, додирује њеним краковима дискос, говорећи гласно завршетак молитве: **"Победничку**

Црквена ошћина Грбице

песму појући, кличући, узвикујући и говорећи", а народ пуних гласом наставља: *"Свети, Свети, Свети, Господ Саваои. Пуно је небо и земља славе Твоје. Осана на висинама, блајословен који долази у име Господње, Осана на висинама"*. Најважнији део Литургије верних јесте произношење речи које је Господ Исус Христос изговорио приликом установљења ове свете тајне: *"Узмиће, једиће, ово је Тело Моје, које се за вас ломи на ошћушћење грехова", "Пијће из ње сви, ово је Крв Моја Новога Завешта, која се за вас и за многе пролива на ошћушћење грехова"*. На оба ова позива народ одговара: *"Амин"*.

Освећење Дарова

Свештеник сада чита молитву у којој се директно обраћа Духу Светоме, да сиђе и освети дарове, да их претвори у Тело и Крв Христову. Врши се тајна која је недоступна и анђелима. Свештеник благосиља Свети Агнец и говори: *"И учини овај хлеб часним Телом Христџа Твоџа"*, а народ тихо одговара: *"Амин"*. Свештеник сада благосиља путир и говори: *"А џо шћо је у чаши овој часном Крвљу Христџа Твоџа"*. По други пут народ одговара: *"Амин"*. Свештеник крсним знаком благосиља путир и дискос заједно и говори: *"Претворивши их Духом Твојим Светим"*. Тада народ одговара са: *"Амин, Амин, Амин!"* Од тог тренутка, силом Духа Светога, часни дарови су освећени и претворени. Претворен је хлеб у истинито Тело Христово, а вино (са водом) у истиниту Крв Његову, иако пред нашим очима остају у свом природном облику. Као што је жртва Христова на крсту била принесена за цео свет, исто тако се евхаристијска жртва приноси за цео свет. Свештеник се моли за оне који су спремни да се причесте светим даровима, затим за умрле и најзад за живе. Узвишеним гласом свештеник спомиње Владичицу нашу Богородицу, пречисту Дјеву Марију, да би тиме показао дубоко поштовање, које припада Мајци Божијој, нашој најмоћнијој посредници пред престолом Божијим. Поменувши црквену власт, свештеник моли од Господа једнодушност и мир за целу Цркву и посредује за све људе света. Благосиљајући присутне, свештеник завршава **Канон Евхаристије**, почињући припремање верника за примање Свете Тајне, тј. Причешћа. Произноси по други пут прозбену јектенију, у којој се моли за опроштење наших грехова и за добијање мирног, светог и безгрешног живота. Ова јектенија се завршава свечаним читањем молитве Господње - *Оче наш*.

Црквена оштина Грбице

Припрема за Причешће

Стојећи пред светим престолом, свештеник говори: ***"Пазимо! Светиње светиња!"*** Пажљиво узима у руке Агнец, подиже га увис, што означава узношење Спаситеља на крст и распеће, док народ смерно одговара: ***"Један је свети, један је Господ Исус Христос..."*** Сједињење Тела Христовог (АГНЕЦА) са Божанском крвљу, означава васкрсење Христово, а топла вода се сипа у путир да би се ми причестили топлим крвљу Христовом, јер је у живом телу топла крв. Свештеник се причешћује у олтару, а народ за то време пева песму, која се зове причастен.

Причешће верника

Кад је свештеник припремио причешће за вернике, отвара Царске двери и износи Свету чашу, позивајући вернике речима: ***"Са страхом Божијим, вером и љубављу пристипујте!"*** Пре причешћа свештеник чита молитву, коју верници понављају. Прилазећи Светој чаши, сваки верник треба да каже своје име (крштено). Свештеник причешћује вернике кашичицом, захвативши Тело и Крв и говорећи: ***"Причешћује се чедо Божије (име) часним и пресветим Телом и Крвљу Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа на ошћушење прехова и на живој вечни"***. Причешћени верник узима комадић просфоре, клања се и одлази у страну како би пажљиво сачекао крај Литургије и благодарствену молитву, коју ће свештеник прочитати након причешћа. За време причешћа народ пева: ***"Тело Христово примише, извор бесмртности окусише"***. Врло је ружна пракса појединих верника који одмах након причешћа напуштају Литургију, изражавајући на тај начин непоштовање према самом Богу.

Завршетак Литургије

Свештеник објављује завршетак Свете Литургије и припремајући вернике за достојан излазак из храма каже: ***"У миру изиђимо!"*** Након што свештеник иза амвона прочита молитву у којој укратко понавља молбе целе Литургије, народ три пута пева: ***"Нека је благословено име Господње од сада и до века"***. Завршавајући Литургију, свештеник произноси отпуст, призивајући свете Божије угоднике да посредују за људе. Верници прилазе свештенику а он им раздаје антидор (уместо дара Свете Евхаристије), нафору тј. остатке просфоре из којих је извађен Агнец и остале честице. Нафора се даје онима који се нису причестили на Литургији, јер сви верници нису увек спремни и достојни да приме Свето Причешће. Давањем нафоре чини се спомен на АГАПЕ (вечере љубави), заједничке трпезе хришћанске заједнице из првих времена цркве. Од остатака

Црквена оштина Грбице

принесених дарова, а у сврху помагања сиромашних, одржавале су се агапе - заједничко братско обедовање, као видљив знак међусобне љубави и хришћанског јединства. Нафору верници треба да узимају пре сваког другог јела тога дана. Дакле, пре Литургије верници не треба да употребе било какву другу храну. Примање Свете Тајне Причешћа се у истинској Цркви - Православној, непрекидно наставља све до самог доласка Христовог, по речима Апостола Павла:

***"Каг ѿд једете овај хлеб и чашу ову пијете, смрти
Господњу објављујете, докле (Он) не дође. (1. Кор. 11,26)***